

REGISTER GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

Objectgegevens

Provincie: Noord-Holland

Gemeente: Den Helder

Plaatselijke aanduiding: Pasteurstraat 6a, 1782 JD, Den Helder

Kadastrale aanduiding: gemeente Den Helder, sectie E, nummer 9295 en 9426

Bescherming: gemeentelijk monument

Oorspronkelijke functie: gymnastieklokaal met sportveld

Huidige functie: sportfaciliteit met plantsoen

Datering: 1953

Architect: Openbare Werken van de Gemeente Den Helder

Afbeelding 1: Luchtfoto, ligging van het gymnastieklokaal en bijbehorend plantsoen

Afbeelding 2: Voorgevel (2021)

Geschiedenis

Het gymnastiekgebouwtje, alsmede het bijbehorende plantsoen aan de Pasteurstraat 6a, bevinden zich in de Geleerdenbuurt. Deze buurt kenmerkt zich door een mix van voor- en naoorlogse architectuur.

In het naoorlogse stedenbouwkundig plan voor de Geleerdenbuurt werd er hoogbouw bedacht langs de Pasteurstraat en de Lorentzstraat. Ter compensatie daarvan werden er plantsoenen aangelegd, waaronder het plantsoen aan de Pasteurstraat. Tegelijkertijd, in het begin van de jaren '50, is het gymnastiekgebouwtje ontworpen en geplaatst – het plantsoen en het gebouw zijn dus als eenheid ontworpen en aangelegd.

Het is bijzonder dat dit gymnastieklokaal al zo vroeg na de oorlog werd aangelegd. Landelijk gezien werd er prioriteit gegeven aan woningbouw, en werden sportaccommodaties over het algemeen pas later gebouwd. Sport was wel van groot belang in de naoorlogse periode. Een gezond volk was nodig voor de wederopbouw van het land, en sportbeoefening werd gezien als hét middel om geestelijke en fysieke gezondheid te bereiken. Een gezond en krachtig volk, betekent een gezonde en krachtige staat, zo propageerde de overheid. Ook werd sport gezien als oplossing voor de zedenproblematiek onder de jeugd; het was een zinvolle vrijetijdsbesteding.

Beschrijving

Gebouw met een langwerpige plattegrond en afgedekt met een flauw en overstekend zadeldak. Het gebouw ligt in de noordoost-zuidwest richting. Het gebouwtje is grotendeels van baksteen (opgetrokken in strekkenverband). Het heeft over het noordoostelijk gedeelte twee verdiepingen (daarin bevinden zich bijeenkomstruimtes) en het zuidwestelijk deel bestaat uit één verdieping; daarin bevindt zich een sportruimte. De sportruimte is iets groter dan de helft van het gebouw. Het andere gedeelte is verdeeld in een separaat toegankelijke boven- en benedenverdieping. De bovenverdieping is door middel van een trap bereikbaar, direct links van de noordgevel.

Afbeelding 3: Zuidoostgevel en het plantsoen (2021)

Afbeelding 4: Noordwestgevel (2021)

De noordoostgevel ligt expliciet aan de straat. Hoewel er bij deze gevel geen entree aanwezig is, wordt deze wel als voorgevel benoemd. De gevel heeft een symmetrische opbouw. Er is sprake van een driedeling op de begane grond. In het midden een samengesteld venster van vier ruiten horizontaal en twee verticaal. Aan weerszijden twee vierkante gevelopeningen met een gelijke afmeting, met dien verstande dat de rechter binnen die maatvoering een forse

betonomlijsting heeft. Dit is een informatievenster met open draairaam ervoor. Het linker venster heeft een afwijkende roedeverdeling en lijkt een vervangen kozijn te zijn. Ter hoogte van de verdieping is één groot samengesteld venster, dat zich over een flink deel van de voorgevel profileert. Het heeft acht vensters horizontaal en twee verticaal. Doordat het venster tot in de nok loopt, worden de vensters in de bovenste rij naar het midden toe steeds hoger.

Aan de noordwestgevel bevindt zich geheel links een deur, die toegankelijk is via twee stoeptreden. De licht getoogde entree bezit een forse betonnen omlijsting, die bij nadere bestudering puinresten van de oorlog bevat. Binnen de omlijsting een eveneens getoogde houten deur die is opgebouwd uit een stijlconstructie en die is ingevuld met verticale schroten. Links van het sportgedeelte zitten twee kleine vensters boven elkaar; één op de begane grond en één op de verdieping. Rechts van deze vensters is de sportruimte, die een achttal traveeën laat zien, die worden gemarkeerd door bakstenen kolommen.

Afbeelding 5: Deur met betonnen omlijsting (2021)

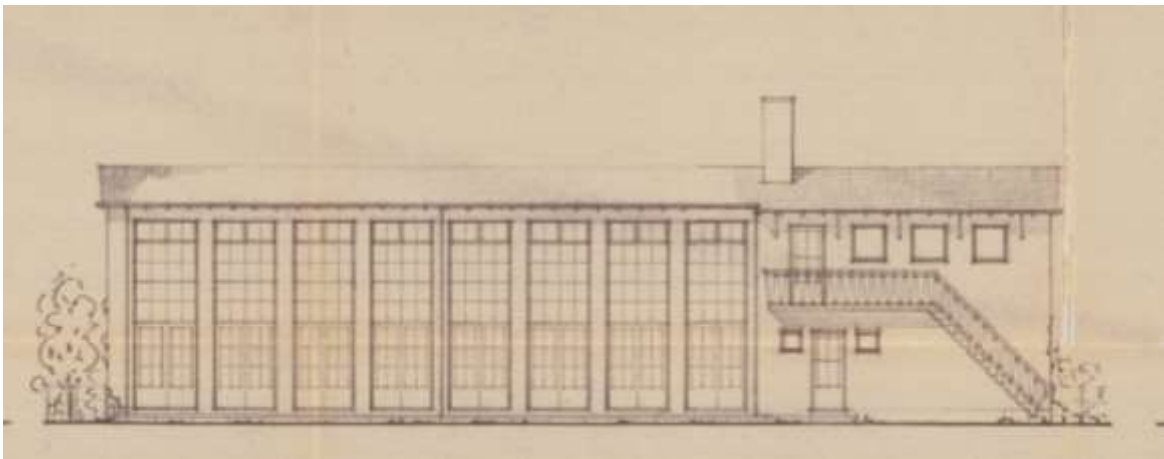
Afbeelding 6: Betonnen lijst van venster in voorgevel (2021)

Aan de oostgevel krijgt het rechter gedeelte een accent door een veel forsere overstek van het dak. De op een lang bordes uitmondende trap, is hierdoor tegen de regen beschermd. De trap is opgebouwd uit treden van beton. De ijzeren trapleuning heeft een kenmerkende jaren vijftig vormgeving, die bestaat uit V-vormig gesmede stukken ijzer. Via een eenvoudige houten deur aan het trapbordes is de achterliggende ruimte bereikbaar. Direct onder deze deur is op de begane grond een houten paneeldeur zichtbaar met venster en een klein, hoog geplaatst, vierkant venster aan weerszijden. Op de verdieping zijn rechts van de entreedeur eveneens drie vierkante vensters van circa 1 x 1 meter zichtbaar.

De acht traveeën van de sportruimte bestaan voor de onderste helft uit dubbele houten deuren per travee, met daarboven (in later tijd) met platen dichtgezette roedevensters. Alleen de ventilatievensters bovenaan zijn nog zichtbaar. Deze platen behoren niet tot de bescherming.

Afbeelding 7: Oostgevel met dichtgezette vensters (2021)

Afbeelding 8: Oorspronkelijk ontwerp oostgevel (1953)

Redengevende omschrijving

Bij de waardering zijn de criteria gebruikt zoals beschreven in de standaard voor het waarderen van bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Cultuurhistorische waarden

Het voormalige gymnastiekgebouwtje met bijbehorend sportveld is van algemeen cultuurhistorisch belang als nog gaaf voorbeeld uit de wederopbouwperiode. Het gymnastiekgebouw vertelt het verhaal van de waarde die aan sport en gezondheid werd gehecht in de naoorlogse periode.

Situationele waarden

Het gymnastieklokaal en het sportveld zijn als eenheid ontworpen als tegenhangers van de omliggende hoogbouw. Deze structuur is nog steeds zichtbaar en daarom zijn het sportlokaal en het omliggende groen van een stedenbouwkundige waarde.

Architectuurhistorische waarden

Het gebouw heeft de uitgesproken kenmerkende architectuur van de wederopbouw. Bijzonder is het lijstwerk rond de deur en het raam, dat is samengesteld van oorlogspuin; alsmede van belang is de, voor de wederopbouwperiode markante, trap.

Gaafheid/herkenbaarheid

Het sportgebouw is nog opmerkelijk gaaf. Het oorspronkelijk ontwerp voor het sportgebouw is nog intact. Door de jaren heen is het nauwelijks in zijn opzet en structuur gewijzigd. Dat is bijzonder, omdat veel gymnastieklokalen zijn aangepast aan de eisen van de moderne tijd.

Zeldzaamheid

Het gebouwtje met omliggend sportveld heeft zeldzaamheidswaarde als nog authentieke en in de wederopbouwperiode gebouwde combinatie van sportgebouw met sportveld.

Bronnen

- Bouwtekeningenarchief gemeente Den Helder
- De Korte, M. "Sportaccommodaties. Categorieaal onderzoek wederopbouw 1940-1965." (2005) *Rijksdienst voor de Monumentenzorg*.
- Van Breugel, A. "De Wederopbouw van Den Helder, 1945-1970." (2012).

Auteurs

Anita van Breugel (2011), aanvullingen door Inge Kalle-den Oudsten (november 2021)